

קול צופיין

קול צפ"ר נשאו קול יחדו ירננו

גיליון מס'
1019

שופטים תש"ף | השיעור השבועי מיסודו של מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

השיעור נמסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת חֶסֶד וְהַצִּנֵּעַ לָקַח עִם אֱלֹהֶיךָ

הרחמנות על הרוצחים – שפיכות דמים

שופטים בלי צדק

אחד הקלוקלים הגדולים של המשפט בישראל הוא הרחמים המופלגים על רוצחים מקרב הערבים. נותנים להם תנאים מופלגים בבתי הכלא, משחררים רוצחים באלפים בכל פעם לבקשת הערבים. לאחרונה עצרו השופטים קרא ומזוז את הריסת ביתו של המחבל שהרג את עמית בן גל ה"ד. וכדאי שילמדו השופטים הללו את יסודות הצדק מהתורה, שאם היו נוהגים על פיה היו יודעים שהרחמנות הזאת היא יסוד הרציחות הבאות.

לא תחוס עיניך עליו

על רוצח נאמר בפרשה "לא תחוס עיניך עליו ובערת דם הנקי מישראל וטוב לך" (דברים י"ג). ומביא רש"י בשם הספרי (דברים קפז) למה נאמר "לא תחוס עיניך"? "שלא תאמר הראשון כבר נהרג, למה אנו הורגים את זה ונמצאו שני ישראלים הרוגים?". ומהי התשובה? "ובערת הרע מקרבך", שאם תשאיר את הרוצח הזה בחיים, אתה מעודד רשעים אחרים לאחוז נשק וללסטים את הבריות. ואע"פ שיש לך סיבות לרחם על בני ביתו של הרוצח, שלפעמים אינם אשמים ברצחונות. **כי הרחמנות על הרוצחים – שפיכות דמים, מידי הרוצחים ומידי אחרים המתפרצים**" (רמב"ן).

דיין שדון ומדקדק הדוקין לזכות לרשע – נספה

כתב ה"בית יוסף" (חושן משפט סימן ב) בשם מדרש רות הנעלם: "אמר רבי יודן כל דיין שלא מחמיר את הדין אין מחמיצין את דינו מלמעלה" מענישים אותו מיד ולא נותנים לו לשהות ולהחמיץ. "ומסתלק מן העולם קודם זמנו. הדא הוא דכתיב (משלי י"ג) 'ויש נספה בלא משפט'". שהדיין ההוא מת ונספה כי לא עשה את המשפט כמו שצריך.

צדק צדק תרדף למען תחיה וירשת את הארץ

אם יש עשה משפט מבקש אמונה ואסלח לה

התורה אומרת כי שמירת המשפט הנכון היא תנאי בירושת הארץ. "צדק צדק תרדף למען תחיה וירשת את הארץ אשר יה' אלהיך נתן לך" (דברים ט"ז). וכל זה בגלל שהתפקיד שלנו הוא ללמד משפט וצדקה לכל העולם, ולהסיר מהם את העול.

הנביא ישעיהו מסביר כי קלקול המשפט הוא סיבת החורבן. "שניך סוחרים וחברי גנבים כלו אהב שחד ורדף שלמונים יתום לא ישפטו וריב אלמנה לא יבוא אליהם" (ישעיה א' כג). כך גם אומר ירמיהו "שוטטו בחוצות ירושלים וראו נא ודעו ובקשו ברחובותיה אם תמצאו איש אם יש עשה משפט מבקש אמונה ואסלח לה" (ירמיהו ה' א).

וארשתיה לי בצדק ובמשפט

בניין ירושלים נעשה על ידי חזרה למערכה אמיתית של משפט צדק. לכן בכל תפילת ה"ח, אחרי ברכת קיבוץ גלויות, אנחנו מתפללים על החזרת המשפט, שנאמר: "ואשיבה שפטיך כבראשנה ויעציק כבתחלה אחרי כן קרא לך עיר הצדק קרנה נאמנה: ציון כמשפט תפדה ושביה בצדקה" (ישעיה א' כז-כ).

חכמינו רמזו של"ו צדיקים הם אלה שמחכים לתיקון מערכות המשפט, שנאמר: "ולכן יחפה ה' לחננכם ולכן ירום לרחמכם פי אלהי משפט ה' אשרי כל חוכי לו" (ישעיה ל' יח). וכשיהיה המשפט מתוקן יאמר לנו כי בזכותנו אנו זוכים לקרבת ה' כקרבת חתן וכלה. שנאמר: "וארשתיה לי לעולם וארשתיה לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים: וארשתיה לי באמונה וידעת את ה'" (הושע ב' כא-כב).

שכל הנושא ונותן סתם, על מנהג המדינה הוא סומך

תקנות הגנת הצרכן מאפשרות להחזיר סחורה שלא נעשה בה שימוש תוך 14 יום. לעומת זאת אומרת ההלכה כי אדם שקנה במחיר יותר גבוה בשישית או יותר מזה רק "עד כדי שיראה לתגר או לקרובו" ואם שהה יותר, "אינו יכול לחזור ולא לתבוע אונאתו" (שולחן ערוך חושן משפט רכז ז).

עם זאת ההלכה היום היא שאפשר להחזיר עד 14 יום, כיוון שיש הלכה שאומרת "כל שהסכימו עליו בני המדינה שהוא מום שמחזירים בו מקח זה, מחזירין. וכל שהסכימו עליו שאינו מום, הרי זה אינו מחזיר בו אלא אם פירש, שכל הנושא ונותן סתם, על מנהג המדינה הוא סומך" (שולחן ערוך חושן משפט רלב ו).

ועשית הישר והטוב

עם זאת, אסור לאדם להיות נבל ולקנות חפץ, להשתמש בו ואחר כך להחזיר אותו לאריזה שלו ולהחזיר לחנות. שזה דבר שאסור על פי החוק, ואפילו היה מותר על פי החוק היה אסור על פי ההלכה שאומרת "ועשית הישר והטוב". שכל דבר שלא היית רוצה שיעשו לך, אל תעשה לחברך. ודבר זה הוא יסוד כל התורה כולה, שאם אתה מקיים פרט אחד מהתורה ועובר על יסודות ההלכה, גם את הפרט לא קיימת.

מידה כנגד מידה לנבל ברשות התורה

סיפר מרן הרב אליהו זצוק"ל כי היה בעל למדן שידע ספרים, אבל התנהג ברשעות לאשתו, וכשרצתה להתגרש לא הסכים לתת לה גט. הגיע התיק לפני מרן הרב אליהו והוא שלח את הבעל הסרבן לבית הכלא עד שייתן גט.

הבעל שמאס בחיי הכלא התחכם ואמר לסוהרים שהוא מוכן לתת גט לאשתו. הביאו אותו הסוהרים לבית הדין ונתן גט לאשתו. כשאמרו לו הסוהרים שהוא משוחרר פנה הבעל לדיינים ואמר להם כי לפני שהוא נתן את הגט הוא מסר הודעה על ביטולו בפני עדים באופן שהגט נפסל.

ביקש מרן הרב אליהו מהסוהרים שיחזיקו אותו כמה דקות, פנה לאישה ואמר לה לפתוח תיק ולתבוע מהבעל מזונות בסכום עצום כל חודש. הרב קבע את הדין מיד, ותוך דקות הכניס את הבעל לדין על תביעת האישה. הבעל טען שלא מחייבים מזונות בסכום כזה בשום מקום בעולם, ואין לו מאיפה לשלם. אמר לו הרב, תמכור את דירתך ותן לה. ופסק את הסכום העצום למזונות שתבעה האישה.

הבעל הלך להתלונן על מרן הרב זצוק"ל אצל מרן הרב אלישיב זצוק"ל. התפלל הרב אלישיב ושאל את מרן הרב אליהו אם הוא נתן לאישה עצה כזאת ואם הוא אכן פסק סכום מופקע כזה. אמר לו הרב אליהו: הבעל עשה שלא כהוגן, אף אנחנו עשינו עימו שלא כהוגן. וכך הלכה. אמר לו הרב אלישיב: אם הייתי במקומך הייתי פוסק לה סכום כפול ומכופל. כל זאת בגלל שההלכה נועדה להעמיד את העולם על תיקונו, ולא להשתמש בה בנבלה כדי להציק ולענות ולאמלל אנשים אחרים.

השבת אבדה מוזיקה

בעל חיים שמוזק לרבים - מותר להרגו

מצוות השבת אבדה היא חלק ממצוות "ואהבת לרעך כמוך". אסור לאדם

וכל "דיין שדן ומדקדק דקדוקין לזכות לרשע", ומחפש כל מיני סיבות חוקיות, אם בגלל שהוא מפחד על כבודו המדומה מעיתונאים או משופטים אחרים בחו"ל, ואם בגלל שחודש הוא מקבל מכל מיני קרנות בין לאומיות. "כשהקדוש ברוך הוא דן את העולם אותו דיין נתפש עליו ומסלקו עליו קודם זמנו. ואם לאו עליו כתוב (איוב יח ט) 'לא נין לו ולא נכד בעמו' כשעצמו אינו נתפש - נתפש זרעו".

רודף שהיה רודף אחר רודף להציל והזיק - פטור

אל מול הסלחנות המופלגת שלהם לרוצחים ערבים, הם מקפידים בהקפדה יתירה על חיילים ושוטרים יהודים שרודפים אחרי רוצחים ערבים. וגם פה הם טועים טעות חמורה, שהרי ההלכה אומרת כי אם מישהו בא להציל ועשה טעות והזיק - לא משלם. "ורודף שהיה רודף אחר רודף להציל, ושבר כלים, בין של נרדף בין של כל אדם - פטור. ולא מו הדין, אלא שאם אי אתה אומר כן, אין לך אדם שמציל את חברו מן הרודף" (בבא קמא ק"ז ע"ב).

הרי שחכמינו לימדו ואמרו שאם מערכות המשפט רודפות את החיילים שמצילים אותנו, יברחו החיילים בהתנגשות עם מחבלים וישפך דם נקי בקרב ישראל. וכבר ראינו פעמים רבות חיילים בורחים מעימותים עם ערבים מפחד שמא מערכות המשפט יתנקמו בהם ויעצרו אותם לתקופה ארוכה. ויהי רצון שה' ישיב שופטינו כבראשונה. אמן.

משפט המלך

מלך פורץ לו גדר ואין ממחים בידו

ליד הלכות שופטים כתבה התורה את הלכות מינוי המלך. טעם העניין הוא שבמקביל למערכות המשפט הרגילות יש מערכות משפט של מלך, שבהן יש כללים אחרים.

כעת בונים בירושלים ובתל אביב מסילות רכבת עירוניות ומפקיעים לשם כך חצרות של בתים, עוקרים גינות ועצי נוי, אף שעל פי ההלכה אי אפשר לקחת לאדם את חצרו ורכושו אם הוא לא מסכים לכך. לכן נאמר כי "מלך פורץ לו גדר ואין ממחים בידו". מותר למלך לפרוץ כביש חדש או דרך חדשה לטובת הציבור, ואי אפשר לעצור בידו. ובלבד שהכול שוויוני. שלכל הדיירים באותו רחוב מפקיעים את החצר שבה צריכה לעבור הרכבת. אבל אם מלך נוהג שלא בשוויון, אין דינו דין אלא חמס. וכן אם המלך לוקח את החצר לטובת עצמו ולא לטובת הציבור, כמו אחאב שלקח את כרם נבות היזרעאלי ושילם על כך בחייו.

זיוף מתגלגל

אחת ההלכות השכיחות בדינא דמלכותא היא טביעת המטבעות שנתונה רק למלכות. ולפעמים אדם מקבל מאחרים מטבעות או שטרות וכעבור זמן הוא מגלה שהמטבעות או השטרות מזויפים. ונשאלה שאלה על ידי קופאית בסופר שקיבלה כסף מזויף, ואמר לה בעל החנות לשלם בכסף המזויף ללקוחות.

על פי החוק ועל פי ההלכה בעל החנות טועה. העובדה שמישהו רימה אותך בכוונה או בשגגה לא מתירה לך לרמות אנשים אחרים. כך נפסק ברמ"א (ח"מ רלב סעיף יח) "וכל שכן בדבר שלא פשע הקונה כלל, כגון שמכר לו טבעת בחזקת זהב ואחר כך שברו הלוקח ונמצא בו בדיל, שחייב להחזיר מעותיו אף על גב שגם המוכר נתאנה בו".

לנגוע ברכוש חברו, אלא אם כן חברו התיימש מהרכוש הזה. ויש למצווה זו יוצאים מן הכלל. כך מספרת הגמרא, שפעם היו רב ושמואל ורב אסי בכניסה לבית, וחתול שעבר במקום נשך תינוק וקטע את ידו.

"נפק רב ודרש: חתול - מותר להורגו, ואסור לקיימו, ואין בו משום גול, ואין בו משום השב אבידה לבעלים" (ב"ק פ ע"ב). הגמרא מסבירה שלא מדובר בכל חתול, אלא בסוג מסוים של חתולים שמזיק כעין החתול הזה. וכן פסק השו"ע "חתול רע שמזיק לקטנים אין צריך להשיבו לבעלים, אלא כל המוצא אותו הורגו וזוכה בעורו" (ח"מ רסו ד).

ואף שעל פי ההלכה אין הבדל בין חתול שמזיק לכל חפץ של מישהו אחר, שצריך להחזירו, כאן לא מחזירים אותו כדי שלא ימשיך להזיק לאחרים. שלא ישתמשו בהלכה זו של השבת אבדה להמשיך להזיק לבריות. ולכן אם מצאנו סמים שאבדו למישהו, אין חובה להחזיר לו, וכך כל דבר המזיק לאדם עצמו או לאחרים.

השבת אבדה שיש בה איסור

בספר "פתחי חושן" (חלק ב בהערה א) למד מההלכה הזאת כי גם דבר שמיועד לאיסור תורה לא מחזירים. שהרי לא מחזירים שטר חוב שיש בו ריבית, אלא אם כן יש להם היתר עסקה (רמ"א י"ד קסא יא. סמ"ע סה ס"ק סה). ולכאורה הוא הדין לכל דבר של איסור, כמו שנלמד מהגמרא על רב אדא בר אבהה שקרע בגד של חוסר צניעות מאשה (ברכות כ ע"א). ואם מותר לקרוע בגד, כל שכן שלא צריך להחזירו. אמנם מהסיפור שם למדנו כי לפעמים המתנינות שווה ארבע מאות זוז. וצריך לקיים את ההלכה באופן שלא גורמים לחילול השם, וכך כותב החזון איש כי בזמן הזה לא עושים מעשה שנועד לתקן ולהחזיר אנשים בתשובה באופן שמוסיף שנאה ולא תיקון. "שנכרתה האמונה מן דלת העם, אין במעשה ההורדה גדר הפרצה, אלא הוספת הפרצה, שיהיה בעיניהם כמעשה השחתה ואלמות ח"ו. וכיון שכל עצמינו לתקן, אין הדין נוהג בשעה שאין בו תיקון. ועלינו להחזירם בעבותות אבהה, ולהעמידם בקרן אורה, במה שדינו מוגעת" (י"ד ב זז).

דיווח כוזב לחברת ביטוח

לביים דברים שלא היו הוא גול

לא פעם נשאלתי האם מותר לשקר לחברות הביטוח. שלפעמים מחליפים דיווח על נהג שלא היה מורשה לנהוג, או מוסיפים לנזק מתאונה עוד נזקים אחרים שלא נגרמו מאותה תאונה. וכתב על זה הרה"ג מנדל שפרן שליט"א "אין שום היתר לרמות את חברות הביטוח באשר הן. והבל לחשוב כי לאחר שלא אירעה שום תקלה בבית או במכונית כמה שנים הרי שלמתי ביטוח חיים, שהרי שילם כדי להיות מבוטח ולא מגיע לו יותר מזה. הפרמיה המשולמת נקבעה מלכתחילה כדי להבטיח את עצמינו במקרה של גניבה שאכן קרתה ולביים דברים שלא היו - הוא גול".

תקנת השבים

מי שרימה את חברת הביטוח ורוצה להחזיר, אבל חושש שהם יתבעו אותו על התרמית וייקחו ממנו יותר ממה שהוא לקח מהם, צריך לעשות לו "תקנת השבים", דהיינו שיחזיר את מה שלקח, אבל לא שיציקו לו. ומהי תקנת השבים? אומרת הגמרא (בבא קמא צד ע"ב): "תנו רבנן: הגולנין ומלווי ברבית שהחזירו - אין מקבלין מהן, והמקבל מהן - אין רוח חכמים נוחה הימנו. אמר רבי יוחנן: בימי רבי נשנית משנה זו; דתניא: מעשה באדם אחד שבקש לעשות תשובה, א"ל אשתו: ריקה, אם אתה עושה תשובה, אפילו אבנט אינו שלך! ונמנע ולא עשה תשובה; באותה שעה

אמרו: הגולנין ומלווי רביות שהחזירו - אין מקבלין מהם, והמקבל מהם - אין רוח חכמים נוחה הימנו".

ואין הכוונה שכל גולן פטור מלשלם את גולותיו, אלא רק מי שרוב עסקו בזה, ואם יחזיר - לא יישארו לו חיים. ומכאן למדו שגם אדם פרטי - אל תקשה עליו יותר ממה שצריך כדי שלא ימנע מלשלם את מה שלקח והורה לעצמו היתר שלא כדן.

דין פרוטה כדין מאה

כל הגונב אפילו שווה פרוטה עובר על לאו דלא תגנובו

דבר נוסף שאנשים מתירים לעצמם הוא לאכול בסופרמרקט בשעה שמסתובבים בו, עוד לפני התשלום, ומשלמים כשמגיעים לקופה.

על פי ההלכה אדם שלקח אוכל כזה מהמדף, אפילו שהוא מונח על העגלה, הוא לא שלו אלא של הסופרמרקט, והוא הופך להיות שלו רק אחרי שהוא שילם עליו בקופה. ולכן אם הוא אוכל אותו לפני ששילם הוא נחשב לגולן, ודין פרוטה כדין מאה. כך כתוב בשולחן ערוך (חושן משפט סימן שמח סעיף ב) "כל הגונב אפילו שווה פרוטה עובר על לאו דלא תגנובו (ויקרא יט, יא) וחייב לשלם, אחד הגונב ממון ישראל או הגונב ממון של גוים, ואחד הגונב מגדול או מקטן".

אף על פי ש'גזלה משלים' - רשע הוא

וגם כשהוא משלם אחר כך - הרי זה הישב גזלה. וחכמינו אמרו כי גם מי שמשיב גזלה נקרא רשע, שהרי כך אומר הפסוק ביחזקאל (ג טו) "חבל ישיב רשע גזלה ושלם". אף על פי ש'גזלה משלים' - רשע הוא (ב"ק ס ע"א).

לכן יתאפק אדם ואל יאכל, שזה גם חילול השם שרואים אותו אחרים, וזהו הוא גם מחנך את ילדיו שלא להקפיד בממון אחרים. וכפי שראינו שצריך להיזהר בזה אפילו בשווה פרוטה. על כן לא ייקח אדם משל אחרים אפילו מעט, שלא ייחשב רשע אפילו לא שעה אחת לפני המקום.

גול גוי חמור משל יהודי

ולפעמים אנשים מזמינים מוצר מחברות בחו"ל והמוצר לא מגיע, ומדווחים על כך שהמוצר לא הגיע ושולחים להם מוצר אחר חלופי, וכעבור זמן מגיעים שני המוצרים. וזו לא טעות של גוי, אלא גול של גוי, שהרי הוא שלח את המוצר השני כיוון שאמרת שהראשון לא הגיע. וגול גוי אסור, ולפעמים הוא חמור יותר, כי הגוי לא מוותר על גזילתו כמו שמוותר יהודי. ולא עוד אלא שהם משתמשים בזה להכפיש את ישראל.

כך כותב הבן איש חי (כי תצא ז): "אסור לגנוב או לגזול כל שהוא דין תורה בין מישראל בין מנכרי, בין גדול בין קטן, ואפילו אם הנכרי ציער את ישראל, וגול הגוי קשה ביותר חדא דודאי לא ימחול, ועוד דגורם שהשר של העכו"ם גונב וגזול שפע קדוש הנשפע לישראל מלמעלה מדה כנגד מדה, ויש בזה עניינים עמוקים לכך צריך להזהר מאד" (ועיי' בשו"ת השיב משה להגה"ק בעל ישמח משה, ח"מ סי' ק"ה).

החזיר אבדה לגוי לקדש את השם - הרי זה משובה

וכתב "באר הגולה" (חושן משפט סי' שמ"ח אות ה) על טעות של גוי: "ועיין לעיל ריש סימן רס"ו שאם החזיר אבידה לגוי לקדש את השם, כדי שיפארו את ישראל שהם בעלי אמונה, ה"ז משובה ע"כ. וכן הדין בהחזרת טעות לגוי כשטעה בעצמו. ואני כותב זאת לדורות, שראיתי רבים גדלו

שמירת המשפט הנכון היא תנאי בירושת הארץ. כי התפקיד שלנו הוא ללמוד משפט וצדקה לכל העולם, ולהסיר מהם את העוול

סיפורים על הרב זצ"ל

יש דין ויש דיין

רבי עמרם אזולאי היה חמיו של הרב יעקב יוסף זצוק"ל. שקדן גדול ובקי בכל התורה כולה. מרוב ענוותנותו הוא לא רצה ליהנות מכתרה של תורה והיה חי בפשטות ובצמצום גדול. מרן הרב מרדכי אליהו זצ"ל, שידע את בקיאותו הרבה ואת יושרו שאין למעלה ממנו, רצה שרבי עמרם יהיה דיין בישראל. כך תגדל התורה ותרבה הדעת, והדין בישראל יהיה אמת לאמתו.

מה עשה? הרב ידע כי אין סיכוי שהרב עמרם ייגש מיוזמתו למבחני דיינות. על כן נרשם הרב מרדכי אליהו בשמו של רבי עמרם למבחנים, ובהגיע היום שלחו לרב עמרם הזמנה לבוא ולהיבחן. רבי עמרם בתמימותו ובפשטותו הלך ונבחן כמו שאמרו לו, וכמובן השיב תשובות מדויקות על כל השאלות.

הנוהל הוא, כי אחרי שמתקבלות התוצאות יש לעמוד בפני ועדת מינויים שמורכבת גם מלשכת עורכי הדין ומאנשי משרד המשפטים. הרב אליהו, שהכיר את רבי עמרם וידע שהוא לא מצוי בהוויות העולם הזה, הגיע אליו יום קודם לכן על מנת להכין אותו לוועדה. בין השאר נתן לו הרב ביד עיתון "העדה" של העדה החרדית, שיקרא בו דקה קצרה. רבי עמרם, שלא קרא בעיתון מימיו, התפלל על כך. אבל ידע כי הרה"ג מרדכי אליהו הוא פיקח גדול וכל מעשיו נשקלים בשקל הקודש, ומענוותנותו עשה מה שהרב אליהו אמר לו.

למחרת הביא מרן הרב אליהו חליפה וכובע וביקש מחברו כי לפני שייכנס רבי עמרם לעמוד בפני הוועדה יעמוד שליח מטעמו בכניסה ויתן לרבי עמרם את החליפה והכובע כדי שילבש אותם במקום הבגדים הישנים והפשוטים שלבש רבי עמרם בענוותנותו. הרב אליהו ידע כי חלק מחברי הוועדה הם אנשים שלא יודעים להעריך את התורה של רבי עמרם, והם עלולים לשפוט אותו על פי בגדיו החיצוניים.

כשנפגשו חברי הוועדה עם הרב אזולאי הם שאלו אותו שאלות על אורחות חייו, ובין השאר שאלו אותו אם הוא קורא מדי פעם עיתון. הרב אזולאי חיך ואמר: במקרה אתמול קראתי. הוא לא סיפר שזו הייתה הפעם היחידה שהחזיק עיתון בידו...

כך נתמנה רבי עמרם לדיין בעיר הקודש צפת, וכך זכו בית ישראל ליהנות מתורתו הגדולה, משקדנותו העצומה וממידותיו המיוחדות של הצדיק הגדול רבי עמרם אזולאי זצוק"ל.

תשובה כהלכה

כרוך אלוקים אשר לא הסיר תפלתו. הבנתי שמן הרב מרדכי אליהו זצוק"ל היה מתפלל על כל עניין. האם יש עניין על תפילה לקבלת החלטה כמו חתימת חוזה עבודה, חתימה על דירה וכדומה? אם כן, אשמח שמורנו הרב יכתוב מה התפילה שכדאי להתפלל. בוודאי זו הדרך והתפילה היא לפי העניין. יהי רצון מלפניך ה' אלוהי ואלוהי אבותי שאזכה לכן ושכל טוב, ואקבל החלטה נכונה בעניין זה. אנא ה' הושיעה נא. אנא ה' הצליחה נא. אנא ה' ענו ביום קראנו.

מתקות se קפת. חיילים שעומדים במחסום בשבת, ועוצרים אנשים לתת להם דברי מתיקה, האם מותר לקחת? אם כן, מותר לאכול בשבת או להמתין למוצאי שבת? ומה הדין אם הנותנים הם גויים דחויים? לקחת מהם, ולברך אותם בברכת שבת שלום. אבל לא לאכול עד מוצאי שבת. **תרגיל כיוסאי זיכור.** אשמח לדעת מה דעת הרב על ההצעה של מדינת ישראל לסייע ללבנון. לכאורה יש בזה קידוש ה'. זה תרגיל בינלאומי ביחסי ציבור. לדעתי אסור לעזור להם. הם איביים שלנו בנפש, לפחות המנהיגים שלהם, וכל עזרה להם תלך לחיזבאללה ולכל המחנות הרעים.

והעשירו מטעות שהטעו לגוי, ולא הצליחו, ונכסיהם ירדו לטמיון, ולא הניחו אחריהם ברכה כמ"ש בס' חסידים סי' תתרע"ד, ורבים אשר קידשו השם והחזירו טעות גוי בדבר חשוב, גדלו והעשירו והצליחו, והניחו יתרים לעוללהם".

פירות מאדמה גזולה

אני נשאל שוב ושוב על קטיפת זיתים של גויים. אם זה שלהם באמת - בוודאי אסור לקחת מהם. אבל לצערנו אנחנו מכירים גם בצפון וגם בדרום וגם במרכז שהערבים מנכסים לעצמם בעזות מצח שטחים לא להם. וראיתי כתוב בשו"ת "רוי משפט" שנכתב לזכרו של הרה"ג רזיאל שבח הי"ד בכולל כרמי משפט בעיני כי כשהאדמה גזולה, גם הפירות הם לא שלהם אלא של היהודים.

וכך כתב בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג (תקלו) בשם רב נחשון גאון. "קיים להו לרבנן דאין כל אחד מישראל שאין לו ד' אמות בארץ ישראל. ואם תאמר נטלוה הגוים ואנן בגלות, קי"ל לרבנן דקרקע אינה נגזלת ובחזקת ישראל היא, וארץ ישראל נקראת על שם ישראל". וכך כתוב בשו"ת רש"י (נהג) "שאיין לך כל אחד ואחד מישראל שאין לו קרקע בירושלם. שהרי גוים שהחזיקו בה ולכדוה אין להם חזקה. דקיימא לן קרקע אינה נגזלת ואינה נחמסת לעולם וארץ ישראל בחזקתנו לעולם, ואף על פי שאין לנו שם שולטנות" (ועיין רמב"ם הלכות שולחן ושותפין פרק ג).

הנוטע בשדה חברו

הנוטע בשדה חברו, משלם הבעלים לנוטע את מחיר העבודה, והעצים של בעל הקרקע. שכך כתוב בשו"ע (ח"מ שעה א) "היורד לתוך שדה חברו שלא ברשות ונטעה, אם היתה שדה העשויה ליטע, אומדין כמה אדם רוצה ליתן בשדה זו לנוטעה, ונוטל (הנוטע את שדה העבודה) מבעל השדה. ואם אינה עשויה ליטע, שמין לו וידו על התחתונה". ובסעיף ב "אמר ליה בעל השדה: עקור אילנך ולך, שומעין לו. אבל אם אמר הנוטע: הריני עוקר אילני, אין שומעין לו, מפני שמכחיש הארץ".

אחרי שלוש שנים - הפירות לבעל הקרקע

ובשולחן ערוך כתוב כי אם שטף נהר את עצי של אדם לשדה של רעהו עם גוש אדמה, "יחלקו הפירות בעל השדה עם בעל (הזיתים) כל שלשה שנים, ולאחר שלשה שנים הכל לבעל השדה, אלא שצריך ליתן לבעל הזיתים דמי (עצי) הזיתים כמו שהיו שוים מתחלה כששטפן הנהר" (חושן משפט סימן קסח סעיף א). אמנם אם מלכתחילה הוא נטע שלא בגזל לא לוקח פירות כלל, ורק בעל הקרקע משלם לבעל העצים את מחיר הנטיעות כמו שהוא בשוק. ואם לא רוצה בעצים אלו - לא משלם עליהם כלל.

אמנם בכל זה צריך לברר היטב אם באמת הנוכרי אינו בעל האדמה ורק השתלט עליה, או שהוא באמת בעל האדמה. לכן צריכים הרבנים שבכל אתר ואתר לבדוק היטב את העצים שנמצאים סביבם.

ויהי רצון שיתקיים בנו "ושמתי עיני עליהם לטובה ויהשבתים על הארץ הזאת ובגיתים ולא אקרוס ונטעתיים ולא אתוש: ונתתי להם לב לדעת אתי פי אני ה' והיו לי לעם ואנכי אהיה להם לאלהים כי ישבו אלי בקל לבם" (ירמיהו כד ו). אמן ואמן.

נפתח בית הוראה בהדרכת מו"ר הרה"ג **שמואל אליהו** שליט"א
ניתן להפנות שאלות במגוון דרכים לקבלת תשובה מהירה.
טלפון או וואצפ למספר 0733-75-0000 מייל harav52bh@gmail.com
בית ההוראה פועל מטעם איגוד רבני קהילות ויענו
ביום שישי, עד חצי שעה לפני כניסת שבת
לרב שמואל אליהו שליט"א ע"י רבני בית הוראה.
שעות פעילות: בימים א-ה 8:00-23:00
במוצאי שבת, חצי שעה לאחר צאת השבת

המרכז ההלכתי העולמי

ע"י מורי הוראה מרבני בית מדרש "דרכי הוראה לרבנים" בראשות מורנו הרב יוסף אליהו שליט"א.

072-260-2020 (בשעות 12-22)

ניתן לשלוח שאלה בוואצפ למספר 054-319-8126

למייל rabanim.online@gmail.com

באתר www.darchei-horaah.org